

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความต้องการการเรียนรู้ตลอดชีวิต ของผู้สูงอายุ ในตำบลเวียงน่าง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

Factors Related to Lifelong Learning Needs of the Elderly in Waeng Nang Sub-district, Mueang District, Maha Sarakham Province

กิตปพน ศรีธานี^{1,*}, ศศิธร กันหาจันทร์², วรุณยุภา หาสีโน³
และโยธกา เย็นวัฒนา⁴
Kitpapon Srithanee^{1,*}, Sasithon Kanhachan²,
Warunyupa Hasino³ and Yothaka Yenwattana⁴

รับบทความ 8 มกราคม 2563 แก้ไข 5 เมษายน 2563
ตอบรับ 7 เมษายน 2563
Received 8 January 2020 Revised 5 April 2020
Accepted 7 April 2020

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความต้องการการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุในตำบลเวียงน่าง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 2) หาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลของผู้สูงอายุกับความต้องการการเรียนรู้ตลอดชีวิตกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปในเขตเทศบาลตำบลเวียงน่าง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 120 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์หาค่าความสัมพันธ์ ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการหาความสัมพันธ์โดยใช้สถิติ Chi – Square ผลการวิจัย พบว่า

1) ระดับความต้องการการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาระดับความต้องการเป็นรายด้านพบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการเรียนรู้ด้านการอบรมมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านสุขอนามัย และด้านการปรับตัวทางด้านจิตใจ ตามลำดับ 2) การวิเคราะห์หาความสัมพันธ์พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้ มีความสัมพันธ์กับความต้องการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนควรให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับผู้สูงอายุตามความต้องการของผู้สูงอายุ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยคำนึงถึงปัจจัยด้าน เพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้ของผู้สูงอายุในชุมชน

คำสำคัญ: ผู้สูงอายุ, การเรียนรู้ตลอดชีวิต, ความต้องการการเรียนรู้ตลอดชีวิต

¹⁻⁴ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, มหาสารคาม 44000

¹⁻⁴ Faculty of Science and Technology, RajabhatMahaSarakham University 44000, Thailand

^{1,*} Corresponding author, e-mail: kitpapons@gmail.com, ²sasitorn1003@gmail.com,

³ bow_love502@hotmail.co.th, ⁴ yoyo2538@gmail.com

ABSTRACT

The purposes of the research were to study the level of the requirement for lifelong learning of the elderly and to find the relationship between the personal factors of the elderly persons and the needs of lifelong learning at Waeng Nang sub-district, Mueang district, Maha Sarakham province. The sample group of the elderly who had 60 years old and above who are living in the community in total of 120 people. This was a questionnaire research. The data was analyzed by descriptive statistics; frequency, percentage, mean, and standard deviation, and chi-square test for inferential statistics. The research findings showed that;

1) the level of the needs for lifelong learning in the elderly people overall was at the middle level. When considering on the needs for each dimension subjects, it were found that the most requirements were the needs of saving, physical health and psychological health respectively, 2) the elderly factors and gender were related with the needs of lifelong learning in the mind adaption perspective, which was found significantly (p -value<0.05). Moreover, age, education level and income were also related with the needs of lifelong learning in the saving perspective was found significantly (p -value<0.05). Therefore, stakeholders who involved with the elderly's life in community should be focus on lifelong learning management in elderly needs to develop the quality of life by emphasizing on the elderly people factors such as; sex, age, education level and income.

Keywords: Elderly, Lifelong learning, Needs for lifelong learning

บทนำ

การก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทั่วโลกในรอบครึ่งศตวรรษที่ผ่านมาประชากรโลกมีอายุสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว ในปี 2018 โลกของเรามีประชากรรวมทั้งหมด 7,633 ล้านคน และมีประชากรสูงอายุ 60 ปีขึ้นไป 990 ล้านคนหรือคิดเป็นร้อยละ 13 ของประชากรทั้งหมด ในปี 2561 ประเทศไทยมีประชากรทั้งหมด (ไม่รวมแรงงานข้ามชาติ) 66 ล้านคนในจำนวนนี้เป็นผู้สูงอายุ 12 ล้านคนหรือคิดเป็นร้อยละ 18 ของประชากรทั้งหมด(มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2561, น. 2-3) ในขณะที่ผู้สูงอายุมียุ่ยืนยาวขึ้น ก็ต้องเผชิญกับปัญหาต่างๆ มากมาย อาทิ ปัญหาเกี่ยวกับเรื่องสุขภาพอนามัย ปัญหาการขาดรายได้ลดลงปัญหาการขาดที่พึ่งพิง ว่าเหว่ ปัญหาการอยู่คนเดียว (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2551, น. 13-15) ผู้สูงอายุจึงเป็นกลุ่มบุคคลที่สังคมควรให้ความสำคัญในการเอาใจใส่ดูแลและได้รับการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เนื่องจากการจัดการศึกษาให้กับผู้สูงอายุในปัจจุบันเป็นการให้บริการและให้โอกาสทางการศึกษาแก่ผู้สูงอายุเพื่อเป็นการเสริมสร้างให้ผู้สูงอายุมี่พื้นฐานในการ

ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข (ตรุณี พจนานุกุลกิจ, กัมปนาท บริบูรณ์ และเพ็ญแข ประจวบจันก, 2559, น. 577) โดยการเรียนรู้ตลอดชีวิตสามารถเปิดช่องว่างความไม่เท่าเทียมทางการศึกษาเนื่องจากระบบการจัดการศึกษาที่มีอยู่ยังไม่เชื่อมต่อและไม่ประสานกับระบบชุมชนทำให้เกิดความไม่เสมอภาคในการเรียน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับพื้นฐานจึงมีความต้องการเชื่อมโยงการศึกษานอกระบบและในระบบให้เกื้อหนุนกันจนเกิดกระบวนการเรียนรู้ที่ดีขึ้นเพื่อได้โอกาสในการทำงานเสริมมีรายได้ มีครอบครัวมั่นคงอบอุ่นมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น รวมไปถึงการมีโอกาสเป็นผู้นำในชุมชนและกลายเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนเรียนรู้ (สมจิต แดนสีแก้ว, ทนงศักดิ์ คุ่มไชนะน้ำ, สมคิด ทับทิม และศิวานนท์ รัตนะกนกชัย, 2559, น. 10)

การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุจึงถือเป็นทางออกที่สำคัญที่จะใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคมโดยการสนับสนุนให้ได้รับการศึกษาที่ตรงกับความต้องการของผู้สูง

อายุอย่างต่อเนือง โรงเรียนผู้สูงอายุนับเป็นการจัดการศึกษาอีกรูปแบบหนึ่งที่จะช่วยทำให้ผู้สูงอายุมีโอกาสเรียนรู้และร่วมกิจกรรมกับชุมชนและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตทั้งการพัฒนาทักษะที่จำเป็น การเพิ่มพูนความรู้ กระบวนการศึกษาตามอัธยาศัยที่ผู้สูงอายุสนใจและเป็นสิ่งจำเป็นต่อการดำเนินชีวิต ช่วยเพิ่มพูนความรู้ ทักษะชีวิตที่จำเป็น โดยวิทยากรจิตอาสา ผู้ทรงคุณวุฒิในพื้นที่ ประชาชนชาวบ้านและในขณะเดียวกันก็เป็นพื้นที่ที่ผู้สูงอายุจะได้แสดงออกซึ่งศักยภาพด้วยการถ่ายทอดภูมิความรู้ ประสบการณ์แก่บุคคลอื่นเพื่อสืบสานภูมิปัญญาให้คงคุณค่าคู่กับชุมชน (โรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลเมืองวังน้ำเย็น, 2558, น.1) โรงเรียนผู้สูงอายุจึงเปรียบเสมือนพื้นที่ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุในชุมชนที่ได้รับความร่วมมือจากหลาย ๆ หน่วยงานในระดับท้องถิ่นทั้งด้านกระบวนการดำเนินงานและการสนับสนุนด้านงบประมาณที่สามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่องและส่งผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจากการศึกษาของยุพิน ทรัพย์แก้ว (2559) พบว่าผู้สูงอายุที่ผ่านหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุในชุมชนมีคุณภาพชีวิตดีขึ้นทั้งด้านร่างกาย จิตใจ ความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม

งานวิจัยหลายชิ้นมุ่งศึกษาการให้ความรู้และพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเน้นเฉพาะด้านร่างกายและจิตใจเป็นสิ่งสำคัญโดยยึดหลักการความหลากหลายของรูปแบบในการจัดการศึกษาทั้งในระบบ นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีโอกาสเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม (ปริยาภรณ์ ตั้งคุณานันต์, 2557, น. 1) รวมไปถึงการศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตของชุมชนสำหรับผู้สูงอายุตำบลหนองฮี อำเภอหนองฮี จังหวัดร้อยเอ็ดซึ่งเป็นชุมชนที่มีลักษณะใกล้เคียงกับพื้นที่ของคณะผู้วิจัยศึกษาในครั้งนี้ก็ยิ่งพบว่าควรจัดการศึกษาด้านสุขภาพกายเป็นอันดับแรกอันเนื่องมาจากผู้สูงอายุเป็นวัยที่ร่างกายเสื่อมถอยทรุดโทรม (สุดารัตน์ จ่าภา, ชยาภานต์ เรืองสุวรรณ และจำเนียร พลหาญ, 2556, น. 8) งานวิจัยดังกล่าวจึงยังไม่ครอบคลุมถึงความต้องการที่แท้จริงของผู้สูงอายุในชุมชนอย่างไรก็ตามแนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในการพัฒนาศักยภาพของผู้สูง

อายุที่สำคัญประการหนึ่งและควรคำนึงถึงเป็นอันดับแรกคือการกำหนดเนื้อหาหรือกิจกรรมการเรียนรู้และควรมีการประเมินถึงความต้องการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุในแต่ละพื้นที่ให้สอดคล้องกับความต้องการและบริบทของชุมชน (อาชัญญา รัตนอุบล และคณะ, 2555, น.14)

คณะผู้วิจัยจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญในการประเมินความต้องการของผู้สูงอายุว่าต้องการเรียนรู้ในเรื่องใด และเพื่อวัดระดับความต้องการด้านเนื้อหาที่ต้องใช้ในการพัฒนาและส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้สูงอายุในท้องถิ่นของเทศบาลตำบลแวงน่าง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคามซึ่งมีจำนวนผู้สูงอายุ ทั้งหมด 1,314 คน จากจำนวนประชากรทั้งหมด 9,159 คน

คิดเป็นร้อยละ 14.35 (กรมการปกครอง, 2561, ออนไลน์) จึงถือว่าเทศบาลตำบลแวงน่างได้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุซึ่งคาดว่าการศึกษาครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โดยสามารถนำผลการศึกษาไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนงานในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนผู้สูงอายุหรือจัดอบรมโครงการต่าง ๆ เพื่อเป็นการดูแลช่วยเหลือผู้สูงอายุให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างเหมาะสม ช่วยเหลือตัวเองได้ตามอัตภาพและไม่เป็นภาระแก่ผู้อื่น ซึ่งจะช่วยให้บรรลุเป้าหมายของการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับความต้องการการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุในตำบลแวงน่าง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม
2. เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลของผู้สูงอายุกับความต้องการการเรียนรู้ตลอดชีวิต

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงวิเคราะห์ภาคตัดขวาง (Cross-sectional analytical research) โดยศึกษาถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความต้องการการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุในตำบลแวงน่าง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

ประชากร คือ ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 1,314 คน ที่อาศัยอยู่ในเขตตำบลแวงนาง อำเภอมือง จังหวัดมหาสารคาม

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในเขตตำบลแวงนาง อำเภอมือง จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 120 คน โดยใช้การกำหนดเกณฑ์หรือการประมาณจากจำนวนประชากรในการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างของบุญชม ศรีสะอาด (2535) เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มเลือกหมู่บ้านมา 5 หมู่บ้านจากทั้งหมด 10 หมู่บ้าน โดยวิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) ได้แก่ บ้านหินลาด บ้านเก่าน้อย บ้านหนองโพด บ้านโนนเดื่อ และบ้านหนองแวงดำเนินการเก็บข้อมูลในระหว่างการตรวจเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุในชุมชนหมู่บ้านละ 24 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ตามบัญชีรายชื่อจนครบตามจำนวน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม แบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 คุณลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา การพักอาศัย โรคประจำตัว อาชีพ ที่มาของรายได้ กิจกรรมทางสังคม และการเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ

ส่วนที่ 2 ความต้องการการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุจำนวน 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการออม ด้านสุขภาพอนามัย ด้านการปรับตัวทางจิตใจ ด้านการเรียนรู้ ด้านสิทธิ ตามกฎหมาย และด้านการปรับตัวทางสังคม

การประเมินคุณภาพเครื่องมือ

ตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงของเนื้อหา (Content Validity) จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่านด้วยค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Item-Objective Congruence Index: IOC) ได้เท่ากับ 0.94

จากนั้นคณะผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับผู้สูงอายุในตำบลแก้ง อำเภอมือง จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 30 คน หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามตอนที่ 2 ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบประมาณค่าวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้เท่ากับ 0.91

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คณะผู้วิจัยอธิบายคุณลักษณะของตัวแปรด้วย 1) สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ 2) สถิติเชิงอนุมาน (Inferential statistics) ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับความต้องการการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุโดยใช้สถิติ Chi-Square

การแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการการเรียนรู้ตลอดชีวิตในแต่ละด้าน โดยการใช้แบบอิงเกณฑ์ของบุญชมธรรม กิจปริตาริสุทธิ (2540) ดังนี้ร้อยละ 75 ขึ้นไป (คะแนน 18.75-25.00) หมายถึง ระดับสูงร้อยละ 50-74 (คะแนน 12.50-18.74) หมายถึง ระดับปานกลางและร้อยละ 0-49 (คะแนน 0.00-12.49) หมายถึง ระดับต่ำ

สรุปผลการวิจัย

1. ผู้สูงอายุมีความต้องการการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านการออม ด้านสุขภาพอนามัยด้านการปรับตัวทางด้านจิตใจ ด้านการเรียนรู้ ด้านสิทธิของผู้สูงอายุตามกฎหมาย และด้านการปรับตัวทางด้านสังคม อยู่ในระดับปานกลาง รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ความต้องการการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุในตำบลแวงน่าง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

ความต้องการ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	การแปลผล
ด้านการออม	18.29	3.24	ปานกลาง
ด้านสุขภาพอนามัย	17.65	2.57	ปานกลาง
ด้านการปรับตัวทางจิตใจ	17.10	2.54	ปานกลาง
ด้านการเรียนรู้	16.86	3.90	ปานกลาง
ด้านสิทธิตามกฎหมาย	16.54	3.42	ปานกลาง
ด้านการปรับตัวทางสังคม	15.80	3.46	ปานกลาง
รวม	17.04	3.19	ปานกลาง

2. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับความต้องการการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ พบว่าเพศมีความสัมพันธ์กับความต้องการการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุด้านการปรับตัวทางจิตใจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p -value = 0.033) อายุมีความสัมพันธ์กับความต้องการการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุด้านการปรับตัวทางสังคมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p -value = 0.001) และอายุมีความสัมพันธ์กับความต้องการการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุด้านการออมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p -value = 0.023) ระดับการศึกษาที่มีความสัมพันธ์กับความต้องการการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุด้านการออมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p -value = 0.016) และรายได้มีความสัมพันธ์กับความต้องการการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุด้านการออมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p -value = 0.006) รายละเอียดดังตารางที่ 2

อภิปรายผล

1. ระดับความต้องการการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุในตำบลแวงน่าง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมและรายด้านอยู่ใน ระดับปานกลาง ซึ่งมีระดับใกล้เคียงกับการศึกษาของสุทธารัตน์ จำภา, ชยากานต์ เรืองสุวรรณ และจำเนียร พลหาญ (2556) ที่พบว่า ผู้สูงอายุตำบลหนองฮี อำเภอหนองฮี จังหวัดร้อยเอ็ดมีความต้องการการจัดการศึกษาตลอดชีวิตอยู่ในระดับมาก ในขณะที่การศึกษาของเวหา เกษมสุข, ศิริฉา จิตต์จรัส, จิตรา มาคะผล และปริญญา จิตอร่าม (2562) พบว่าสภาพการเรียนรู้และความ

ต้องการเกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้สูงอายุซึ่งเป็นสมาชิกในชมรมผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนืออยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ซึ่งอาจเป็นเพราะบริบทพื้นที่ที่อยู่อาศัย วัฒนธรรมความเป็นอยู่และระดับรายได้มีความคล้ายคลึงใกล้เคียงกัน

2. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล กับความต้องการการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุตำบลแวงน่าง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ความต้องการการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านเพศ อายุ การศึกษา และรายได้ ดังนี้

2.1 เพศ พบว่า เพศเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความต้องการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุด้านการปรับตัวทางด้านจิตใจ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความต้องการเนื้อหาด้านการยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายจิตใจของตนเองและด้านการเผชิญกับการสูญเสียบุคคลที่เป็นที่รักอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างมากสอดคล้องกับงานของอาชญญา รัตนอุบล และคณะ (2555) ที่พบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการเรียนรู้เนื้อหาด้านการปรับตัวทางสังคมและจิตใจโดยต้องการให้จัดการศึกษาในเนื้อหาเกี่ยวกับการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับคนภายในครอบครัวหรือญาติพี่น้องมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 89.76 ส่วนชมรมผู้สูงอายุต้องการให้ผู้สูงอายุเรียนรู้เนื้อหาเกี่ยวกับการศึกษารวมๆ เพื่อเข้าใจชีวิตมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 89.78 รวมไปถึงความต้องการเนื้อหาการเผชิญกับการสูญเสียบุคคลที่เป็นที่รักโดยเพศหญิงมีความต้องการการเรียนรู้มากกว่าเพศชาย

ตารางที่ 2 ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับความต้องการการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุด้วยสถิติ Chi-square (n=120)

ระดับความต้องการ	เพศ		อายุ (ปี)			การศึกษา		ที่มาของรายได้	
	ชาย	หญิง	60-69	70-79	80 ขึ้นไป	ประถมศึกษา	มัธยมศึกษาขึ้นไป	เบี้ยยังชีพ	ลูกหลาน/รับจ้าง
ด้านสุขภาพอนามัย									
ต่ำ-ปานกลาง	32	49	36	28	17	73	8	54	27
สูง	13	26	19	15	5	32	7	25	14
p-value	0.513		0.556			0.210		0.781	
ด้านการปรับตัวทางจิตใจ									
ต่ำ-ปานกลาง	38	50	42	30	16	80	8	56	32
สูง	7	25	13	13	6	25	7	23	9
p-value	0.033*		0.763			0.061		0.400	
ด้านการปรับตัวทางสังคม									
ต่ำ-ปานกลาง	33	60	36	39	18	82	11	64	29
สูง	12	15	19	4	4	23	4	15	12
p-value	0.397		0.011*			0.680		0.201	
ด้านการออม									
ต่ำ-ปานกลาง	23	36	20	24	15	56	3	46	13
สูง	22	39	35	19	7	49	12	33	28
p-value	0.741		0.023*			0.016*		0.006*	
ด้านการเรียนรู้									
ต่ำ-ปานกลาง	29	57	40	28	18	73	13	57	29
สูง	16	18	15	15	4	32	2	22	12
p-value	0.174		0.358			0.168		0.870	
ด้านสิทธิตามกฎหมาย									
ต่ำ-ปานกลาง	34	57	41	35	15	78	13	58	33
สูง	11	18	14	8	7	27	2	21	8
p-value	0.956		0.477			0.295		0.391	

*p-value<0.05

2.2 อายุ พบว่า อายุเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความต้องการการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุด้านการปรับตัวทางด้านสังคม ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความต้องการเนื้อหาด้านการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับคนภายในครอบครัวหรือญาติพี่น้องและด้านกิจกรรมการมีส่วนร่วมในการแสดงออกทางความคิดในการประชุมหรือการแสดงประชามติต่างๆ อยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างมาก สอดคล้องกับสายสวาท เกตราสุวรรณ (2555) พบว่า ผู้สูงอายุทุกช่วงอายุมีความต้องการมีความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลในครอบครัว ชุมชน และสังคมและสามารถปรับตัวเองให้เข้ากับลูกหลานในครอบครัวและสังคมได้ และยังมี ความสัมพันธ์กับความต้องการการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุในด้านการออม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ อาชัญญา รัตนอุบล และคณะ (2555) พบว่าช่วงกลุ่มอายุ ที่ผู้สูงอายุต้องการการจัดการศึกษาตลอดชีวิตส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 60-64 ปี คิดเป็นร้อยละ 84.89 และเมื่อผู้สูงอายุ มีอายุยืนยาวมากขึ้นเงินออมก็ยิ่งลดลงไปเรื่อยๆ ไม่มีอาชีพ ไม่มีรายได้และต้องพึ่งพิงคนในครอบครัว พึ่งพิงบุตรหลาน รวมไปถึงต้องพึ่งพาเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในการดูแลสุขภาพในช่วงปลายของชีวิตซึ่งเมื่อเกิดการเจ็บป่วยจะต้องมีการนำเงินออมมาใช้จ่าย ด้วยเหตุนี้ผู้สูงอายุจึงต้องการเรียนรู้วิธีการออมเงินเพื่อที่จะได้ดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสมตามอัตภาพ

2.3 ระดับการศึกษา พบว่า ระดับการศึกษาเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความต้องการการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุด้านการออม สอดคล้องกับแนวคิดการออมของบุญรุ่ง จันทร์นาค (2554) พบว่า การศึกษาเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการออม เนื่องจากผู้ที่จบการศึกษาสูงมักมีรายได้มากกว่าผู้มีการศึกษาน้อย และผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงมีความสามารถในการวางแผนการออมดีกว่าคนที่ไม่มี การศึกษา ทั้งนี้ผู้สูงอายุกลุ่มที่มีระดับการศึกษาต่ำจึงมีความต้องการที่จะเรียนรู้วิธีการออมเงินเพื่อที่ยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น

2.4 รายได้ มีความสัมพันธ์กับความต้องการการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านการออม ซึ่งผลจากการศึกษาพบว่า รายได้ของผู้สูงอายุส่วนใหญ่มาจากเงินสวัสดิการเบี้ยยังชีพ และไม่เพียงพอต่อการออม สอดคล้องกับบุญรุ่ง จันทร์นาค (2554) พบว่า รายได้เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการออม เพราะผู้มีรายได้ย่อมมีเงินเหลือและออมได้มากกว่าผู้ที่ไม่ได้ รายได้ โดยแหล่งของรายได้มาจากหลายทางมีผู้สูงอายุ จำนวนประมาณครึ่งหนึ่งที่มีรายได้ไม่เพียงพอ ซึ่งอาจเป็น เพราะผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่ได้ทำงานแล้วหรือทำงานลดลง ทำให้มีรายได้ลดลงมากในขณะที่ยังมีการใช้จ่ายอยู่ เช่น ค่าใช้จ่ายส่วนตัว การทำบุญ เป็นต้นกลุ่มผู้สูงอายุที่มีรายได้ต่ำจึงมีความต้องการเรียนรู้ด้านการออมอยู่ในระดับค่อนข้างมาก ซึ่งจากการศึกษาของอาชัญญา รัตนอุบล และคณะ (2555) พบว่าผู้สูงอายุกลุ่มอาชีพที่เป็นพ่อบ้าน/แม่บ้านซึ่งมีรายได้ไม่น้อยคิดเป็นร้อยละ 61 มีความต้องการการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านการออม

ข้อเสนอแนะ

1. ผู้สูงอายุมีความต้องการเรียนรู้ด้านการออม ด้านสุขภาพอนามัย และด้านการปรับตัวทางด้านจิตใจ เป็นอันดับแรกๆ ดังนั้นหลักสูตรการเรียนรู้ที่ควรจัดให้กับผู้สูงอายุอาจจะต้องจัดให้ครอบคลุมเนื้อหาดังกล่าว โดยอาจต้องบูรณาการเนื้อหาเข้าด้วยกัน เพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุยอมรับและรับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงเสียแต่เนิ่นๆ เพื่อสร้างความพร้อมในการปรับตัวที่จะเป็นผู้สูงอายุอย่างมีความสุขต่อไปในอนาคต

2. ปัจจัยด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้ มีความสัมพันธ์กับความต้องการ การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุในเชิงรายละเอียดของเนื้อหา ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนให้กับผู้สูงอายุจึงควรสอดคล้องกับปัจจัยดังกล่าวเพื่อเป็นการส่งเสริมให้การจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุเกิดประโยชน์สูงสุดในระดับพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

- กรมการปกครองกระทรวงมหาดไทย. (2561). *ระบบสถิติทางการทะเบียน*. สืบค้นเมื่อ 22 ธันวาคม 2562, จาก <http://www.stat.dopa.go.th>
- ดร.ณิ พจนานุกุลกิจ, กัมปนาท บริบูรณ์ และเพ็ญแข ประจันต์จันนี่. (2559). ยุทธศาสตร์ และแนวทางในการเตรียมความพร้อมด้านแรงงานผู้สูงอายุเพื่อแก้ปัญหาวิกฤตทางด้านกำลังแรงงานไทยในอนาคต. *Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ*, 9(2), น. 576-596. สืบค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2562, จาก <https://www.tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/article/view/65540/53570>
- บุญชม ศรีสะอาด. (2535). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- บุญรุ่ง จันทน์นาค. (2554). *การขอม*. สืบค้นเมื่อ 21 ธันวาคม 2562, จาก <https://www.sites.google.com/site/boonrung02/home/hnwy-thi-3-kar-xxm>
- บุญธรรม กิจปริดาบริสุทธ์. (2540). *สถิติวิเคราะห์เพื่อการวิจัย* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์.
- ปรียาภรณ์ ตั้งคุณานันท์. (2557). การศึกษาตลอดชีวิตสำหรับสังคมไทยสู่สังคมผู้สูงอายุ. *วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรญาณบุรี*, 2(1), น. 1-8.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. (2561). *สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2561*. สืบค้นเมื่อ 22 ธันวาคม 2562, จาก <http://www.dop.go.th>
- ยุพิน ทรัพย์แก้ว. (2559). การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้วยหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุของศูนย์ความเป็นเลิศด้านการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครศรีธรรมราช. *วารสารการพยาบาลและการศึกษา*, 9(2), น. 25-39.
- โรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลเมืองวังน้ำเย็น. (2558). *ความหมายของโรงเรียนผู้สูงอายุ*. สืบค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2562, จาก <http://www.wangnamyen.net>
- เวหา เกษมสุข, ศิริณา จิตต์จรัส, จิตรา มาคะผล และปริญญา จิตอร่าม. (2562). แนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนผู้สูงอายุ. *วารสารพยาบาลตำรวจ*, 11(2), น. 261-271.
- สมจิต แदनสีแก้ว, ทนงค์ดี คุ่มไชน้ำ, สมคิด ทับทิม และศิวานนท์ รัตนะกนกชัย. (2559). ความเสมอภาคและโอกาสการเรียนรู้ตลอดชีวิตสู่การสร้างคุณภาพชีวิต. *วารสารราชพฤกษ์*, 14(3), น. 10-17.
- สายสวาท เกตราสุวรรณ. (2555). *แนวคิดเกี่ยวกับความต้องการของผู้สูงอายุ* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล).
- สุดารัตน์ จำภา, ชยากานต์ เรืองสุวรรณ และจำเนียร พลหาญ. (2556). การศึกษาแนวการจัดการศึกษาตลอดชีวิตของชุมชนสำหรับผู้สูงอายุตำบลหนองฮี อำเภอหนองฮี จังหวัดร้อยเอ็ด. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 7(1), น. 85-95.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2551). *รายงานการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2550*. กรุงเทพฯ: ธนาเพรส.
- อาชัญญา รัตนอุบล, วารีนันท์ ศุภวรรณ, วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา, มนัสวสน์ โกวิทยา, วรรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนา, ปาน กิมปี, ญัฐลักษณ์ ศรีมีชัย, สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล และรวีร์ ด้จจโสภณ. (2555). การพัฒนาแนวทางการส่งเสริมการจัดการศึกษา/การเรียนรู้เพื่อการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ. *วารสารครุศาสตร์*, 40(1), น. 14-28.